

De Zweedse zangeres Valborg Werbeck-Svärdström

sublimering van de adem⁷. Daarmee ontstonden op zanggebied vragen die nog steeds actueel zijn. De vraag naar het aandeel van het etherische in de stemklank verwijst overigens ook naar vragen over de opbouwende, gezondmakende levenskrachten in mens en natuur, ofwel: wat is er te doen tegen de hand over hand toenemende verstorings- en uitputtingskrachten? De vragen naar de ontwikkeling van de waarnemingsbekwaamheid en het bewustzijn voor datgene wat er gebeurt in de omgeving van de zingende mens, zijn niet alleen methodische basisaanwijzingen voor de 'onthulling van de stem', maar wijzen rechtstreeks naar de voorwaarde voor de ontwikkeling van sociale kwaliteiten. Hoe zou iemand zich sociaal kunnen ontwikkelen zonder dat hij zijn waarnemingsvermogen voor zijn omgeving vergroot? Want door de wezens die in de omgeving leven beter te leren waarnemen, zal ook de echte interesse voor deze wezens zelf gewekt worden. En alleen door interesse voor het welvaren van anderen zal zich een cultuur van broederlijkheid ontwikkelen. Maar hoe kan het vermogen tot gedifferentieerd waarnemen anders ontwikkeld worden dan door kunstzinnige oefening⁸?

Nu gaat het stemopbouwende werk in de zin van die Schule der Stimmenthüllung absoluut uit van een scholing van het horen. Deze aanzet wordt door de modernste onderzoeksresultaten bevestigd⁹. Met de intensivering van het luisteren naar de zelf voortgebrachte tonen en klanken begeeft de student zich op een weg naar kunstzinnige herkenning. Hij zal niet alleen de elementen van het zingen – adem, klank, toon en foneem (klinkers en medeklinkers) – doorgronden als fundamentele fenomenen, maar daarbij ook in de ervaring van deze fenomenen de eigen zielenkrachten – denken, voelen en willen – ontwikkelen in de zin van de antroposofische scholingsweg. In de mate waarin de student luisterend zingend de oerfenomenen van zijn eigen stem benadert, worden de steeds zuiverder verschijnende (onthullende) vormende kracht van

MET DE INTENSIVERING VAN HET LUISTEREN
NAAR DE ZELF VOORTGEBRACHTEN TONEN EN
KLANKEN BEGEEFT DE STUDENT ZICH OP EEN
WEG NAAR KUNSTZINNIGE HERKENNING.

de klank, toon en foneem in de stem zelf opgewekt en daarmee ook in de hele fysiek-zielsmatige organisatie. Dit werkt levenwekkend en gezondmakend.

Het is in de zangwereld een unieke gebeurtenis en van grote betekenis dat in de voorstelling van het klankelement door Valborg Werbeck-Svärdström een driegeleding ontdekt werd en in haar gedifferentieerde scholing tot uiting werd gebracht, in functionele samenhang met de algemene driegeleding van het fysieke en zielsmatige organisme van de mens. De hele mens zingt in lichaam, ziel en geest.

VOORUITBLIK

Wat is nu, honderd jaar na de ontmoeting van de zangeres Valborg Werbeck-Svärdström met Rudolf Steiner, uit deze impuls ontstaan?

Hoe ontwikkelt zich veertig jaar na de dood van Valborg Werbeck-Svärdström haar zangscholing?

Deze laatste vraag is misschien gemakkelijker te beantwoorden dan de eerste: wie ernaar kijkt krijgt een beeld van een netwerk van menselijke ontmoetingen en

werkrelaties van zingende en studerende mensen, dat zich over de hele wereld uitstrekt, en dat langzaam maar gestaag ofwel 'organisch' gegroeid is en verder groeit. Natuurlijk zijn vele gebieden nog nauwelijks aangeroerd, maar afgezien van Europa zijn er bijvoorbeeld in sommige landen van Zuid-Amerika, in Japan en China en vooral in Rusland en Noord-Amerika, mensen en centra die volgens die Schule der Stimmenthüllung werken¹⁰.

Steeds weer is het aangrijpend om te beleven hoe diep mensen, die door het zingen voor de eerste keer met antroposofie in aanraking komen, geroerd zijn omdat zij nu iets intens van zichzelf en de wereld dieper begrijpen en zelfs kunnen ontwikkelen. Er kiemt in deze belevenissen vaak zoiets als hoop naar een bron van vernieu-